

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुल्चोक ललितपुर

इजलास

माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद दुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्दप्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्पप्रसाद गुरागाईं

फैसला

२०७९/०८० सालको निर्णय नं. १३५

पुनरावेदन दर्ता मिति:-२०७६।११।३०

पुनरावेदन नं. ०७६-RB-०२०४

मुद्दा:- आयकर (२०७३/७४)।

शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.(स्थायी लेखा नं. ३०००२००७६) को तर्फबाट
अख्तियार प्राप्त ऐ.का शेयरधनी राहुल कुमार अग्रवाल.....१ } पुनरावेदक

विरुद्ध

ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर.....१ }
आन्तरिक राजस्व विभाग, काठमाडौं.....१ } प्रत्यर्थी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर

शुरु निर्णय गर्ने अधिकारी: प्रमुख कर प्रशासक श्री धनिराम शर्मा

शुरु कार्यालयको निर्णय मिति:-२०७६।०१।१५

प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय गर्ने कार्यालय र पदाधिकारी

निर्णय गर्ने कार्यालय: आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय गर्ने पदाधिकारी: महानिर्देशक श्री विनोद बहादुर कुँवर

निर्णय मिति: २०७६।१०।०७

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट : विद्वान अधिवक्ता श्री सिताराम अग्रवाल
प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी

अवलम्बित नजीर: *

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७६।१०।०७ मा भएको निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ (१) र आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ बमोजिम पर्न आएको पुनरावेदन यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यस प्रकार रहेको छ।

तथ्य खण्ड

१. ठूला करदाता कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका प्रशोधित तेल, घ्यू उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्ने करदाता श्री शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.ले आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को आय विवरण आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार उद्योगतर्फ रू. २,९०,६३,२०८।५१ र व्यापारतर्फ रू. २,३७,२२३।- करयोग्य आय देखाई ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरमा मिति २०७४।०९।२८ मा आय विवरण पेश गरेको ।
२. करदाताबाट पेश हुन आएको आय विवरण र सो साथ संलग्न कागजात, फांटवारी तथा प्रमाणहरूको अध्ययन, छानविन गरी पेश हुन आएको प्रतिवेदन समेतलाई आधार बनाई विश्लेषण गर्दा प्रस्तुत करदाताको यस आ.व. २०७३/०७४ को सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम कट्टी गर्न नपाइने खर्च दावी भएकोले सोही ऐनको दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि उद्योगतर्फ रू. ३,११,९६००५।-, व्यापारतर्फ रू.२,३७,२२३।- संशोधित करयोग्य आय कायम गर्नु पर्ने भएकोले उल्लेखित बमोजिम गर्नु नपर्ने कुनै ठोस सबूद प्रमाण भए पत्र प्राप्त भएको मितिले दिन १५ (पन्ध्र) भित्र पेश गर्न आयकर ऐन, २०५८ को १०१(६) बमोजिम ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट करदाताको नाममा मिति २०७५।१२।२४ मा सूचना जारी भएको ।
३. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७५।१२।२४ मा जारी भएको सूचना करदाताले मिति २०७५।१२।२५ मा बुझी लिई सूचनाको जवाफ करदाताले जवाफ मिति २०७६।०१।०६ मा पेश गरेको ।
४. प्रस्तुत करदाताको आ.व. २०७३/०७४ को लागि उद्योगतर्फ रू.३,११,९६,००५।, व्यापारतर्फ रू.२,३७,२२३।- संशोधित करयोग्य आय कायम गरी आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१ बमोजिम कर अधिकृतले संशोधित कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा १०२ बमोजिम करदातालाई सूचना दिने गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७६।०१।१५ मा भएको निर्णय ।

५. शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.ले आ.व.२०७३/०७४को लागि मिति २०७४।०९।२८ मा पेश गरेको आय विवरणसाथ संलग्न वासलात तथा नाफा/नोक्सान हिसाब परीक्षण सिलसिलामा उपलब्ध भएसम्मका कागजात, फाँटवारी तथा प्रमाणहरू, तहाँको जिकिर आदि समेतलाई अध्ययन, छानविन तथा परीक्षण गर्दा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम आयमा समावेश गर्नु पर्ने रकम समावेश नगरेको तथा कट्टी गर्न नपाइने खर्च दावी भएको लेखिएकोले सोही ऐनको दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गर्न कार्यालयको मिति २०७५।१२।२४ मा जारी गरिएको सूचनामा उल्लेख भएका विषयहरूमा तहाँबाट मिति २०७६।०१।०६ मा पेश भएका जवाफ, कागजात तथा जिकिरलाई समेत विश्लेषण गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम मिति २०७६।०१।१६ को निर्णय अनुसार संशोधित कर निर्धारण गरी उक्त आ.व. २०७३/०७४ मा देहाय अनससार उद्योगतर्फको आय रू.३,११,९६,००५।-, व्यापारतर्फको आय रू.२,३७,२२३।- संशोधित करमा आय कायम गरिएको भनी आयकर ऐन,२०५८ को दफा १०२ बमोजिम करदाताको नाममा मिति २०७६।०१।१६ मा जारी गरेको सूचना।
६. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरले मिति २०७६।०१।१६ मा जारी गरेको आ.व. २०७३/७४ को आयकर तर्फको संशोधित कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझी करदाता शिवशक्ति घ्यू नेपाल प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७६।०२।०६ मा आन्तरिक राजस्व विभागमा पेश गरेको निवेदन।
७. यसमा कार्यालयबाट थप विक्री कायम भएको तर निवेदकले आयमा समावेश नगरेको थप विक्री रकमलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२)(ख) बमोजिम आयमा समावेश गर्नु पर्ने भनी कार्यालयबाट भएको संशोधित कर निर्धारण कानून सम्मत देखिएकोले निवेदकको निवेदन जिकिर नपुग्ने ठहर्छ। आयकर ऐन, २०५८ वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियमको कुनै व्यवस्थाको पालना नगर्ने व्यक्तिलाई पाँचहजार रूपैया देखि पच्चीस हजार रूपैयासम्म शुल्क लाग्ने व्यवस्था सोही ऐनको दफा ११९क. ले गरेको छ। यस कानूनी व्यवस्थाको पालना गरेको नदेखिएको अवस्थामा शुल्क लगाउनु कानून बमोजिम नै देखिएको हुँदा निवेदकको जिकिर नपुग्ने ठहर्छ भनी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७६।१०।०७ मा भएको निर्णय।
८. आयकर ऐन,२०५८ को दफा १४(१) मा भएको व्यवस्था अनुरूप व्यवसायबाट आय आर्जन हुने कार्यको लागि बैकबाट ऋण दायित्व अन्तर्गतको व्यवसायसंग सम्बन्धित सबै व्याज रहेकोले उक्त व्याज खर्च रू २,४६,५६४।- मिन्हा हुनुपर्ने र सामान्य व्यवसायको सिलसिलामा उधारोमा गरिएको विक्रीको रकममा व्याज गणना गरेको मिति २०७४।०२।२६ कायम गरिएको मौज्जात घटी रकम रू.७,०१,४४८।-

पुनरावेदकलाई प्राप्त नै नभएको अवस्थामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२)(ख) बमोजिम आयमा समावेश गरेको मिलेको नहुँदा शुरू कार्यालयको प्रस्तुत संशोधित कर निर्धारण आदेश, सूचना, निर्णयपर्चा तथा उक्त निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकको निर्णय समेत त्रुटिपूर्ण रहेकोले सोलाई बदर गरी प्रस्तुत निर्धारित कर, शुल्क समेतको दायित्व व्यहोर्न नपर्ने गरी न्याय इन्साफ गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६।११।३० मा यस न्यायाधिकरणमा दर्ता भएको पुनरावेदन पत्र ।

९. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकीलको कार्यालयलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७९।३।१० मा भएको आदेश ।

ठहर खण्ड

१०. नियम बमोजिम पेशी सूचिमा चढी निर्णयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. का तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री सिताराम अग्रवालले ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश मिलेको नहुँदा बदर गरी पाउँ भनी तथा प्रत्यर्थी कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकील कार्यालय, काठमाडौंका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीले शुरू कार्यालयबाट भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश र सो आदेशलाई सदर गरी अन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकले गरेको निर्णय कानून सम्मत नै रहेको देखिदा सदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो ।
११. पुनरावेदक करदाताका तर्फबाट लिइएका पुनरावेदन जिकिरहरू, दुवैतर्फबाट प्रस्तुत बहस बुदाँहरू र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको अध्ययन गरी हेर्दा, यसमा ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश तथा प्रशासकीय पुनरावलोकनको क्रममा आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट भएको निर्णय मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
१२. सर्वप्रथम सहकर्मी लेखा सदस्यले पुनरावेदक करदाताले राख्नुपर्ने धरौटीको विषयमा फरक राय व्यक्त गर्नुभएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्नतर्फ विचार गर्नुपर्ने हुन आयो । राजस्व न्यायाधिकरण ऐन,

२०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन" भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा "कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाईन्छ। धरौटीको सम्बन्धमा करदाताको पुनरावेदन पत्रमा केही उल्लेख भएको देखिँदैन। करदातालाई ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७६।०१।१६ च.नं.६३४९ बाट दिएको सूचना हेर्दा करदाताले निर्धारण गरेको अविवादित कर रू.५८,७१,९४७।- रहेकोमा ठूला करदाता कार्यालयले निर्धारण गरेको संशोधित कर रू.६५,१६,७८६।५३ भई विवादित जम्मा कर रू.६,४४,८३९।५३ रहेको देखियो। उक्त सूचनाको तपसिल खण्डमा वढी दाखिला कर रकम रू.५९,१८,९२८।४७ आगामी आर्थिक वर्षमा मिलान गर्नुहुन भनी करदातालाई निर्देश गरिरहेको पाइयो। यसप्रकार विवादित कर रकम भन्दा वढी दाखिला भई सो आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को आयकर वक्यौता नै नरहेको अवस्थामा धरौटी राख्नु पर्ने स्थिति नरहेकोले करदाताबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) ले निर्दिष्ट गरेको कानूनी व्यवस्था परिपालना नभएको मात्र मिलने स्थिति देखिएन। त्यसैले लेखा सदस्यको रायसँग सहमत हुन सकिएन।

१३. अब पुनरावेदक करदाताले लिएको पुनरावेदन जिकिरतर्फ दृष्टिगत गर्दा पहिलो जिकिर व्याज खर्च कट्टि अमान्य गरेको विषयमा रहेको पाइयो। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४(१) मा भएको व्यवस्था अनुरूप व्यवसायबाट आय आर्जन हुने कार्यको लागि बैकबाट ऋण दायित्व अन्तर्गतको व्यवसायसंग सम्बन्धित सबै व्याज रहेकोले उक्त व्याज खर्च रू.२,४६,५६४।- मिन्हा हुनुपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो। ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरबाट भएको संशोधित कर निर्धारण आदेश हेर्दा करदाताले गत आ.व.को बाकी आसामी उठाउन कुनै प्रयत्न नगरेको र ती आसामीबाट कुनै व्याजसमेत असुल गरेको नदेखिएकोले, यस वर्ष कारोवार नभएका गत आ.व.का आसामीहरूबाट लिनुपर्ने देखाएको रू.२५,०३,१८९।-मा देहाय बमोजिम गणना गरिएको आसामीहरूको हदसम्मको रकममा सामान्य बैक व्याज दर ९.८५ प्रतिशतलाई आधार मानी हुने व्याज खर्च २,४६,५६४।- लाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ अनुसार व्याज खर्चको रूपमा कट्टि गर्न नमिल्ने बेहारा उल्लेख गरिएको देखिँन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ (१) मा "कुनै ब्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आयको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यका लागि सिर्जना भएको देहायको ऋण दायित्व अन्तर्गत सो वर्षमा लागेका सबै व्याज कट्टी गर्न पाउनेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था

रहेको देखिन्छ। पुनरावेदक करदाताले आ.व २०७३/०७४ मा व्यवसायमा रकमको अभाव देखाई विभिन्न बैंकहरूबाट रु.१,०४,२४,१८,४२६।- कर्जा लिई रु.९,१४,२४,२९५।- व्याज भुक्तानी गरेको देखिन्छ। व्यवसायको लागि रकम अभाव हुँदा बैंकबाट ऋण लिनु स्वभाविक प्रक्रिया भए पनि आफूले असामीलाई ठूलो परिमाणमा ऋण वा सापटी दिएकोमा समयमा उठाई वा त्यसको प्रचलित व्याजदर अशुली गरी व्यवसायमा लगाउनु नै स्वस्थ व्यवसायिक व्यवहार हुन्छ। करदाताको आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को आसामी एलायन्स म्यानेजमेन्ट सर्भिस लिमिटेड काठमाण्डौसंग रु.१५,००,०००।-र हायरो ट्रेडर्स काठमाण्डौसंग रु.१०,०३,१८९।- गरी जम्मा रु.२५,०३,१८९।- उठाउन बाँकी रहेको तथ्य मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिन्छ। उक्त रकम यो आर्थिक वर्षमा उठाएको वा सो वापत व्याज अशुली गरेको समेत देखिन आएन। त्यसैले करदाताले व्यवसायमा रकमको अभाव देखाई विभिन्न बैंकहरूबाट कर्जा लिई व्याज भुक्तानी गरेको तर आफूले आसामीबाट उठाउनु पर्ने रकम वा व्याज समेत समयमै उठाउन कुनै प्रकारको प्रयत्न गरेको नदेखिँदा करदाताले दावी गरेको व्याज खर्चलाई मान्यता दिई उठाउन बाँकी रकमको सामान्य बैंक व्याजदरलाई आधार ;मानी हुन आउने रु.२,४६,५६४।- सम्म खर्च अमान्य गरेको कार्य न्यायोचित नै देखियो। अतः अघिल्लो आ.व २०७३/०७४ देखिनै आसामीबाट उठाउन बाँकी रकम रु.२५,०३,१८९।- को सामान्य व्याजदर ९.८५ प्रतिशतलाई आधार मानी हुने व्याज खर्च रु.२,४६,५६४।- लाई आयकर ऐन,२०५८ को दफा १४ अनुसार खर्च कट्टी दिन नमिल्ने भन्ने निर्णय मिलेको देखिँदा करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने देखिएन।

१४. करदाताको अर्को पुनरावेदन जिकिर मौज्जात घटी देखिएकोलाई थप विक्री कायम गरी आयमा समावेश गरेको मिलेन भन्ने विषयमा रहेको पाईयो। सामान्य व्यवसायको सिलसिलामा उधारोमा गरिएको विक्रीको रकममा व्याज गणना गरेको मिति २०७४।०२।२६ कायम गरिएको मौज्जात घटी रकम रु.७,०१,४४८।- पुनरावेदकलाई प्राप्त नै नभएको अवस्थामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२)ख) बमोजिम आयमा समावेश हुने गरी भएको निर्णय त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाँउ भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो। थप विक्री कायम भएको रकमलाई आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को आयमा समावेश गर्नु हुन भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट करदातालाई च.नं.९२४४ मिति २०७४।०२।२६ मा पत्राचार गरेकोमा करदाताले त्यसलाई आयमा समावेश गरेको देखिँदैन। मौज्जातको भौतिक परीक्षणको क्रममा मौज्जात घटी देखिएको सामानको कायम गरेको थप विक्री आयलाई निवेदकले आयमा समावेश गरेको नदेखिएकोले शुरू कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण भएको देखिन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२) मा "कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा व्यवसाय सञ्चालनबाट भएको मुनाफा र लाभको गणना गर्दा सो व्यक्तिले सो वर्ष भित्र प्राप्त गरेको

देहायका रकमहरू समावेश गरी गणना गर्नुपर्नेछ" भन्ने व्यवस्था गर्दै खण्ड (ख) मा "व्यापारिक मौज्जातको निःसर्गबाट प्राप्त रकम" भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्था अनुसार कार्यालयबाट मौज्जातको भौतिक परीक्षण गर्दा घटी देखिएको सामानको बिक्री भए सरह मानी थप बिक्री कायम भएको रकमलाई आयमा समावेश गर्नु पर्ने नै हुँदा कार्यालयबाट थप बिक्री कायम भएको तर निवेदकले आयमा समावेश नगरेको थप बिक्री रकम लाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७(२)(ख) बमोजिम आयमा समावेश गर्नु पर्ने भनी शुरू कार्यालयबाट भएको संशोधित कर निर्धारण आदेश र उक्त आदेशलाई सदर हुने ठहर्‍याएको आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकको निर्णयलाई अन्यथा भन्न मिलेन।

१५. अन्तिममा, आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९क. र दफा १२०(क) बमोजिम शुल्क लगाउनु नपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ दृष्टिगत गर्दा, करदाताले अनुसूचीमा आफ्नो कारोबारको सम्पूर्ण विवरण पुष्टि गरेको हुनाले दफा ११९क. अनुसारको रु.५,०००।- शुल्क लगाउन मिल्दैन भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको देखियो। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९क. मा "यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था गरिएकोमा बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको कुनै व्यवस्थाको पालना नगर्ने व्यक्तिलाई पाँच हजार रूपैयाँदेखि पच्चीस हजार रूपैयाँसम्म शुल्क लाग्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखियो। करदाताले आ.व. २०७२/०७३ को सबै कारोबारहरूको सही विवरण अनुसूची १३ मा प्रविष्ट गरेको नदेखिएको आधारमा ठूला करदाता कार्यालयले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९क. बमोजिम न्यूनतम रु. ५,०००।- शुल्क लगाउने गरी गरेको निर्णय न्यायोचित नै देखिँदा उक्त निर्णय बदर गर्नुपर्ने अवस्था देखिएन। जहाँसम्म आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) को शुल्क लगाएको त्रुटीपूर्ण छ भनी लिएको जिकिर छ, सो सम्बन्धमा हेर्दा, आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२० मा "कुनै व्यक्तिले कुनै कुराका सम्बन्धमा विभागमा झुट्टा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिएमा वा दाखिला गर्नु पर्ने कुनै कुरा वा वस्तुको जानकारी नदिई वा सो विवरणबाट हटाई विवरणमा उल्लिखित जानकारी भ्रमपूर्ण हुन गएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम शुल्क लाग्नेछ" भन्ने व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा "जानाजानी वा लापरबाहीपूर्वक गरेको नभई भूलबस झुट्टा वा भ्रमपूर्ण हुन गएमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको पचास प्रतिशत" भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले आ.व. २०७३/०७४ को आय विवरण पेश गर्दा आसामीहरूबाट उठाउनु पर्ने रकम वा सोको व्याज उठाई व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्नेमा त्यसो नगरी बैंकबाट ऋण लिई व्याज रकम कट्टी गरेको, ठूला करदाताले आयमा समावेश गर्नुभनी निर्देशन दिएको घटी मौज्जात वापतको रकम आयमा समावेश नगरी करदायित्व घटाउने कार्य गरेको कारण करदाताको आय विवरण भ्रमपूर्ण हुन गई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) आकर्षित हुने अवस्था

देखिएकोले शुरू ठूला करदाता कार्यालयले ५०% शुल्क निर्धारण गरेको निर्णय समेत कानून सम्मत नै देखियो।

१६. तसर्थ, माथि उल्लिखित तथ्य, आधार एवं कारण समेतबाट करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.(स्थायी लेखा नं. ३०००२००७६) को आ.व २०७३/०७४ को संशोधित कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरले मिति २०७६।०१।१५ मा गरेको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७६।१०।०७ मा भएको निर्णय समेत मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

१. फैसलाको प्रतिलिपी साथै राखी फैसला भएको जानकारी विशेष सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौंलाई दिनु।
२. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतीय प्रति यस न्यायाधिकरणको सफ्टवेयरमा अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
३. सरोकारवाला पक्षले फैसलाको प्रतिलिपी माग गरेमा लाग्ने दस्तुर लिई नियमानुसार प्रतिलिपी दिनु।
४. प्रस्तुत पुनरावेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरू मिसिल ठूला करदाता कार्यालय हरिहरभवन ललितपुर पठाई रेकर्ड मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद ढुङ्गाना
(अध्यक्ष)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ।

गोविन्दप्रसाद अधिकारी
(राजस्व सदस्य)

लेखा सदस्य श्री पुष्पप्रसाद गुरागाईंको राय

१. ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरका प्रमुख कर प्रशासक श्री धनिराम शर्माबाट भएको मिति २०७६।०१।१५ को निर्णय र प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७६।०२।०६ मा दिएको निवेदन उपर आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री विनोद वहादुर कुँवरबाट मिति २०७६।१०।०७ मा भएको निर्णय उपर चित्त

नबुझिआयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित निर्धारित (विवादित) कर रु.६,४४,८३९।५३ को पचास प्रतिशतले हुने रु.३,२२,४१९।७७ पुनरावेदन धरौटी दाखिला भए/नभएको तथा पुनरावेदन पत्रमा विवादित कर उल्लेख गरे/नगरेको धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी सेस्तेदारबाट स्वीकृत भई मिति २०७६।११।३० मा पुनरावेदन दर्ता गरेको देखियो।

२. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ मा क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरूको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा भएका उल्लिखित दफाहरूमा न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौट र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो । करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारण गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ । न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो। प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुन्याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा यकिन गर्नु पर्ने समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ । ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं. १५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं. मुद्दाफाँट५९ मिति

२०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन। प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, वासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नु अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्ड मै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो ।

३. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबेझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९ बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकूल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नु पर्ने देखियो ।

- क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?

- ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम आयकर तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (क) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।
४. प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नु पर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनि प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फका विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री सिताराम अग्रवाल र श्री विकल्प अग्रवालबाट निर्धारित गरेको तोकिए अनुसारको धरौटी अग्रिम दाखिला भएकोले सोको आधारमा राजस्व न्यायाधिकरणले पुनरावेदन दर्ता गरेको हो भन्ने बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी बाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने विवादित कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने धरौटी दाखिला भएको पाइएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै छ भन्ने बहस समेत सुनियो ।
५. करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्लग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरू हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्तै नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्लग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्नु पर्ने देखियो ।
६. मिसिल सम्लग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा पुनरावेदक शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं.३०००२००७६) को आयकर (२०७३/०७४) तर्फको मुद्दामा आयकर ऐन, २०५८ दफा ११५ र दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्तागर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या, विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने ठहरिएको च.नं. ६३४९ मिति २०७६।०१।१६ को पत्रानुसार निर्धारित (विवादित) कर रु.६,४४,८३९।५३ को क्रमशः राजस्व एक तिहाई र धरौटी ५० प्रतिशत समेत रु.५,३७,३६६।२७ दाखिला प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको देखिएन। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७६।०२।०६ पश्चात पनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) अनुसार पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रु.३,२२,४१९।७७

धरौटी राख्नु पर्नेमा सो दाखिला प्रमाण मिसिल सम्लग्न नभएको र मिति २०७९।०३।१० मा भएको आदेश बमोजम पनि दाखिला नगरेकोले रु.३,२२,४१९।७७ धरौटी अपुग देखिएको छ।

७. राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व (कर) रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिदिएको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि राजस्व शिर्षक मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना भएको मान्न सकिने। राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ। राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफटवेयर प्रणाली आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयमा नभएको र राजस्वको फोटोकपी अप्रमाणित भौचर पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो भौचर तथा पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनि गणना गर्न मिल्ने देखिएन। अतः धरौटी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

८. आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम शुरू कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिदिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (क) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई

बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।

९. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा "राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाउँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ" भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा "संविधानमा रहेको 'कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने' भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ" भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।
१०. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरूका

आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र जम्मा गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु पर्ने ऐ ऐनको दफा ९४, ९९, १००, १०१ र दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख्न पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि वढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

११. सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०।२९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनिएको छ।
१२. प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरूमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकावाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३

प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्लग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.३,२२,४९९।७७ धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३. सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) “प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दाका देहायबमोजिम धरौट नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन” भन्ने व्यवस्था रही ऐ. को खण्ड (क) मा आयकर तर्फ राख्नु पर्ने विवादरहित कर बाहेकको निर्धारित (विवादित) कर रु.६,४४,८३९।५३ को क्रमशः राजस्व एक तिहाई र धरौटी ५० प्रतिशत समेत रु.५,३७,३६६।२७ दाखिला प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको देखिएन। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७६।०२।०६ पश्चात पनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) अनुसार पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रु.३,२२,४९९।७७ धरौटी राख्नु पर्नेमा सो दाखिला प्रमाण मिसिल सम्लग्न नभएकोले रु.३,२२,४९९।७७ अपुग पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सक्कल बैक भौचर वा निस्सा १५ दिनभित्र पुनरावेदकलाई दाखिला गर्न लगाई सो आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट राख्दा समेत मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै सहकर्मिद्वय कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोमा उक्त दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.३,२२,४९९।७७ धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको देखिएको प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी भएको फैसला तथा ठहरमा सहमत हुन सकिएन।

१४. उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र पुनरावेदनमा भएका तथ्यहरू समेतको आधारमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा सहकर्मीद्वय कानून तथा राजस्व सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राख्नुपर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ थप विचार गर्नु पर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ कोदफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिदिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र सो अघि ऐनको अनिवार्य व्यवस्था मूताविक दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व शिर्षक मार्फत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको राजस्व रकम बाहेक पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नुपर्ने सो व्यवस्था अनुरूप धरौटी दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको पाइएन। गतविगत आर्थिक वर्षमा सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको कर राजस्व रकमलाई समेत धरौटीको रूपमा गणना गरी पुनरावेदन दर्ता गर्न मिल्ने व्यवस्था प्रचलित कुनै पनि ऐन तथा नियममा भएको नपाइएको र पुनरावेदकले पुरा गर्नु पर्ने कार्यविधि कानूनको पालना नभएको प्रस्तुत पुनरावेदकको पुनरावेदन पत्रको तथ्य भित्र प्रवेश गरी फैसला गर्दा प्रत्यर्थीलाई अन्याय हुनुको साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था विपरित हुने भएकोले बहुमतको उल्लिखित फैसलामा सहमत हुन सकिएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. २०६३-WS-००१३ देखि रिट नं. २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नहुने पुनरावेदन दर्ता भएको मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न नमिल्ने र औचित्य नै नहुने देखिएको प्रस्तुत मुद्दामा सहकर्मीद्वयबाट "करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.(स्थायी लेखा नं. ३०००२००७६) को आ.व २०७३/०७४ को संशोधित कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरले मिति २०७६।०१।१५ मा गरेको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति

२०७६/१०/०७ मा भएको निर्णय समेत मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ" भनि भएको बहुमत फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

१५. यसमा पुनरावेदक शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं.३०००२००७६) को आयकर (२०७३/०७४) तर्फको मुद्दामा आयकर ऐन,२०५८ दफा ११५ र दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन,२०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्तागर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या, विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने ठहरिएको च.नं. ६३४९ मिति २०७६।०१।१६ को पत्रानुसार निर्धारित (विवादित) कर रु.६,४४,८३९।५३ को पचास प्रतिशतले हुने रु.३,२२,४१९।७७ धरौटी राखेको प्रमाण मिसिल सम्लग्न देखिएन। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७६।०२।०६ पश्चात पनि सो नपुग रु.३,२२,४१९।७७ धरौटी दाखिल नगरी/नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न मिलेन। यस अवस्थामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गरेको मिति २०७६।०२।०६ भन्दा अगाडि सर्वसञ्चितकोषमा दाखिला गरी आय विवरणमा समावेश गरेको अग्रिम दाखिला रकमलाई समेत गणना गरी प्रचलित ऐनहरू अनुसार दाखिला गर्ने पर्ने पचास प्रतिशत धरौटी दाखिला भएको छ भनि भएको बहुमतको फैसलामा सहमत हुन सकिएन। दफा ९ अनुसारको धरौटी नराखी दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

(पुष्पप्रसाद गुरागाईं)
लेखा सदस्य

फैसला तयारीमा सहयोग गर्ने:-

इजलास अधिकृत:- सरिता रिजाल

कम्प्यूटर टाइप:- चन्द्रबहादुर नेपाली

फैसला मिति:-२०७९।०५।२७।२

प्रमाणीकरण गर्ने लेखा सदस्य

फैसला प्रमाणीकरण मिति:-

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम ललितपुरको छाप

